

د ۲۰۲۳ کال د فبروري

څخه تر اپريل پورې د

بشري حقونو په اړه د

يوناما تازه راپور

په افغانستان کې د بشري

حقونو وضعیت

له ملګرو ملتونو سره د افغان بنځو پر کار کولو بندیز

د ۲۰۲۳ کال د اپریل په ۵ مه نیټه، ملګرو ملتونو ته د واکمنې ادارې د بهرنیو چارو وزارت له خوا خبر ورکړل شو، چې هیڅ افغاني میرمن ته په افغانستان کې د ملګرو ملتونو سره د کار کولو اجازه ورکړل شي، او دا اقدام به په جدي ډول پلي شي.

دا پریکړه د ۲۰۲۲ کال د ډسمبر په ۲۴ مه د اعلان شوي لارښود تسلسل دی، چې په ملي او نړیوالو نادرولتي موسسو کې افغان میرمنې له کار کولو څخه منع کوي. تر دې دمخه، د ملګرو ملتونو ډیری بنځینه کارکونکي د خورونې، ډارولو او توقیف په کېون د تګ را تګ له محدودیتونو سره مخامخ شوي دي. له همدې امله د ملګرو ملتونو ټولو افغان کارکونکو ته لارښوونه شوې چې لږ تر لږه د ۲۰۲۳ کال تر ۵ مې پورې دفترونو ته نه راځي.

دا د بشري حقونو په ځانګړې توګه د بنځو او نجونو د حقونو په اړه د واکمنو چارواکو سره د نړیوالې ټولني د بنځیلتیا لپاره یو مهم وخت دی. د نړیوالو بشري حقونو مکلفیتونو ته د واکمنو چارواکو د پام اړولو او د افغانستان په راتلونکي باندې د نیمایي نفوس د محرومیت د اغیزو د پوهیدو لپاره یو ګډ ځواب ته اړتیا ده.

له ملګرو ملتونو سره د افغان بنځو پر کار کولو بندیز له نړیوالو قوانینو سرغړونه ده. دا د ملګرو ملتونو د منشور په کېون د بشري حقونو په کېون تړونونو او کنوانسیونونو کې له ټاکل شویو مکلفیتونو څخه سرغړونه ده، چې افغانستان یې غړی هېواد دی.

همدارنګه دا کړنه په ټولیز ډول د ملګرو ملتونو د بنسټیزو اصولو، بشري حقونو او مساواتو د درناوي پر خلاف ده او په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندویه پلاوي (يوناما) له ماموریت سره په تکرر کې ده. نو ځکه ملګري ملتونه نه شي کولای په داسې شرایطو کې د واکمنو چارواکو حکم ومني او یا یې تعقیب کړي.

دا د تبعیضي او غیرقانوني اقداماتو په لړ کې تر ټولو وروستی ګام دی چې د واکمنو چارواکو لخوا په افغانستان کې د عامه او ورځني ژوند په ډیرو برخو کې د بنځو او نجونو د کېون د محدودولو په هدف اخیستل کېږي. په ټولیز ډول، دا اقدامات به د افغانستان د سوکالی، ثبات او سولې پر امکاناتو ناوړه اغیزې ولري.

د بنځو او نجونو حقونه

په داسې حال کې چې په سړو ولایتونو کې لومړني او د منځني کچې بنځونې د مارچ په ۲۱ بیا پرانستل شول (په کرم سیر ولایتونو کې بنځونې ددې کال په پیل کې پرانیستل شوي)، د نجونو منځني بنځونې په ټول هیواد کې ترلې پاتې دي. په ورته وخت کې د واکمنې ادارې د پوهني وزارت لخوا یو مکتوب په پراخه کچه په ټولنیزو رسنیو کې خپور شو، چې پکې ویل شوي: "د اوس لپاره به یواځې د نجونو بنځونې له لومړي څخه تر شپږم ټولګي پورې

پرانستل شي". همدا ډول، په داسې حال کې چې د پوهنتونونو نوی تعلیمي کال د مارچ په ۶ پیل شوی، خو د ۲۰۲۲ کال د ډسمبر پر ۲۰ د بنځو د زده کړو له ځنډولو وروسته د واکمنو چارواکو له خوا بنځو ته د زده کړو د بیا پیلولو حق نه دی ورکړل شوی.

د روان کال د اپریل په ۱۹ او ۲۰ د بغلان او تخار ولایتونو د ارشاد حج او اوقافو ریاست مکتوبونه صادر کړل چې د نورو لارښوونو تر څنګ یې د کوچني اختر په ورځو کې یې د بنځو پر غونډو بندیز ولگاوه.

واکمن چارواکي د بنځو پر کار کولو بندیز ته هم دوام ورکوي:

- د فبرورۍ په ۱۱ - او په ټول هیواد کې د ملګرو ملتونو د افغان بنځینه کارکونکو په کار باندې د بندیز د مخه - واکمنو چارواکو د هغه لیک په حواله چې د ۲۰۲۲ کال د ډسمبر په ۲۴ نېټه یې د غیر دولتي موسسو سره د بنځو په کار کولو بندیز لګولی و، په جلال آباد کې یوناما دفتر ته د بنځینه کارکونکو د ننوتو مخه ونیوله. له دې وروسته په ننګرهار کې د ملګرو ملتونو د نورو ادارو افغان بنځینه کارکونکي هم د فبرورۍ په ۲۸ او د مارچ په ۶ مه دفترونو ته له ورتګ څخه منع شوي وې.
- د مارچ په ۲۰ مه، په فیض آباد کې د اطلاعاتو او کلتور ریاست او د امر بالمعروف و نهی عن المنکر ریاست مسوولینو د روژې په میاشت کې د موسیقۍ د غږولو له امله د بنځو غږ راډیو وتړله. د راپور له مخې راډیو ته د بیا فعالیت اجازه ورکړل شوې، او موافقه یې کړې چې په راتلونکي کې به موسیقي نه غږوي.
- د اپریل په ۷ مه، په هرات کې د اقتصاد وزارت د بنځو غږ موسسې ته چې د بنځو په مشرۍ یوه غیر دولتي موسسه ده، د طالبانو د مشر له خوا د دغې موسسې د تړلو د پریکړې په اړه خبر ورکړ. وروسته اقتصاد وزارت خپل پرسونل ته امر وکړ چې د بنځو غږ موسسه چې په ۱۴ ولایتونو کې دفترونه لري، شتمني یې ضبط کړي. د اپریل په وروستیو کې د اقتصاد وزارت او د بنځو غږ موسسه هوکړې ته ورسېدل که چېرې مؤسسه خپل نوم "د زیان منونکو خیریه موسسه" ته بدل او نارینه مدیران په دندو وګوماري، نو دغه موسسه کولای شي کار ته دوام ورکړي او خپلې شتمني وساتي.

د ملکي وګړو ساتنه

په قصدي ډول بریدونه چې د ځای پر ځای شوي چاودیدونکو توکو (IEDs) څخه پکې کار اخیستل شوی او ډیری یې د اسلامي دولت خراسان ډلې ته منسوب شوي، د فبرورۍ او اپریل تر منځ د ملکي تلفاتو اصلي لامل و، چې لږترلږه د ۷۹ ملکي تلفاتو (۱۳ وژل شوي، ۶۶ ټپیان) لامل شوي. که څه هم، د ۲۰۲۲ په پرتله، د کوچني اختر (اپریل په ۲۰ - ۲۱) په ورځو کې د ملکي تلفاتو کچه د پام وړ کمه شوې، په عبادت ځایونو، د ځانګړو توکمونو یا مذهبونو په وړاندې کوم لوی برید ندې ثبت شوي.

- د مارچ په لومړۍ نېټه، په خوست کې په یوه هوټل کې د ځای پر ځای شوي ماین چاودنه وشوه، چې له امله یې یو پنځه کلن هلک ووژل شو او لس نارینه لویان پکې ټپیان شول. عاملین یې نامعلوم دي.
- د مارچ په ۹ مه، په مزارشريف کې، د بلخ د والي په دفتر کې په یوه ځانمرګي برید کې د دغه ولایت د والي مولوي محمد داود مزمل په ګډون درې تنه ووژل شول او لږ تر لږه ۱۴ تنه نور ټپیان شول. دوه ورځې وروسته د مزارشريف ښار په تېبان کلتوري مرکز کې یوې بلې چاودنې نږدې شپږ کسان ووژل او ۳۷ نور یې ټپیان کړل چې په ټپیانو کې درې ماشومان هم شامل وو. چاودنه د خبريالانو د یوې غونډې پر مهال وشوه. د دواړو بریدونو پړه د اسلامي دولت خراسان ډلې ومنله.

- د مارچ په ۲۷ مه په کابل کې د بهرنیو چارو وزارت ته څېرمه په یوې پوستې د ځانمرګي برید په چاودنه کې لږ تر لږه شپږ کسان ووژل شول او ۱۴ نور یې ټپیان شول چې په کې درې ماشومان او یوه بنځه هم و. د اسلامي دولت خراسان ډلې د دغه برید مسؤلیت په غاړه واخیست، په وینا یې

چې د برید اصلي هدف د واکمنې ادارې د بهرنیو چارو وزیر و. دا په ۲۰۲۳ کې د اسلامي دولت خراسان ډلې لخوا د واکمنې ادارې د بهرنیو چارو پر وزارت، د جنورۍ د ۱۱ پېښې وروسته چې لږ تر لږه لس کسان یې ووژل او ۵۳ نور یې تپیان کړل، دوهم برید دی.

له جګړې پاتې ناچاودې توکي هم د فبرورۍ او اپریل تر منځ د ملکي تلفاتو مهم لامل وو، چې لږ تر لږه ۱۱۷ ملکي تلفات یې رامنځته کړل، چې ډیری یې ماشومان و. په غور کې د مارچ په ۱۹ مه په یوه پېښه کې یوه ښځه او پنځه ماشومان هغه مهال ووژل شول، یو لاسي بم، چې ماشومانو موندل و او لوی یې پرې کولې، وچاودېد. په یوه بله پېښه کې چې د مارچ په ۲۲ په بدخشان کې وشوه، د جګړې پاتې شوي چاودیدونکي توکي وچاودیدل، یو هلک او یوه نجلۍ یې ووژل او څلور هلکان او یوه نجلۍ یې تپیان کړل. د راپورونو له مخې ماشومانو د چاودیدونکو توکو پاتې شوني راټول کړي و او هڅه یې کوله چې توتې توتې یې کړي او فلز یې وپلوري.

د پخواني دولت چارواکي او افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونه

له پخواني حکومت سره د تړاو لرونکو کسانو صحرايي وژنې روانې دي. د بېلګې په توګه، په کندهار کې د مارچ په پنځمه د واکمنو چارواکو امنیتي ځواکونو یو پخوانی پولیس سرتیرې له خپل کور څخه ونیو، بیا یې په ډزو ووژ. د مارچ په ۱۲ مه په بلخ کې یو پخوانی پوځي چارواکی په خپل کور کې د نامعلومو وسله والو له خوا ووژل شو.

د پخوانیو حکومتي چارواکو او د افغانستان د ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو د غړو خپلسري نیول او توقیف هم د فبرورۍ، مارچ او اپریل په میاشتو کې رامنځته شوي. یوناما د واکمنو چارواکو یوه بیلګه لیدلې چې دا کسان یې د ملي مقاومت جبهې سره د تړاو په تور نیولي، چې ډیری پېښې په کابل او پنجشیر ولایتونو کې ترسره شوي دي.

بدني/فزيکي سزا

په داسې حال کې چې د قضایي فزيکي سزا پېښې چې د قضایي حکم پر بنسټ اجرا کېږي او په عمومي ډول په عام محضر کې ترسره کېږي، د ډسمبر او جنورۍ په پرتله کمې شوې دي، خو دغه سزا د فبرورۍ، مارچ او اپریل په میاشتو کې رامنځته شوې ده. د بېلګې په توګه، د مارچ په ۱۵ مه په ګردېز کې د استیناف محکمې د پریکړې پر بنسټ د یوې ښځې او څلور نارینه وو په ګډون پنځه کسان د غلا، له کوره د تېښتې، غیر اخلاقي کړنو او په ټولنیزو رسنیو کې د فحشا خپرولو په تور په بند محکوم کړل او هر یو ۳۰ دورې/کورۍ ووهل شول. د مجازاتو په دې غونډه کې د استیناف محکمې رئیس، د ولایت مقام استازو، نورو مسوولینو او یو شمېر ځایي اوسېدونکو ګډون کړی و.

مدني فضا

واکمن چارواکي د مخالفو غړونو د غلي کولو لړۍ ته دوام ورکوي، په ځانګړې توګه هغه خلک نیسي چې د ښځو او نجونو د حقونو په اړه خبرې کوي:

- د فبرورۍ په ۱۱ مه، په تالقان ښار کې، د پریسا مبارز په نوم د ښځو د حقونو یوه فعاله او ورور یې د پولیسو له خوا ونیول شول، بیا د استخباراتو عمومي ریاست ته وسپارل شول، چې بله ورځ بیرته خوشې شول.
- د مارچ د ۶ او ۸ تر منځ، په کابل او غور ولایتونو کې د ښځو د نړیوالې ورځې په مناسبت لاریونونه وشول، چې ښځینه ډلو تعلیم او کار ته د ښځو او نجونو د لاسرسۍ په اړه د واکمنو چارواکو د پالیسیو پر وړاندې خپل مخالفت څرګند کړ. د بشري حقونو د سرغړونو بیلګې، په ځانګړې توګه د لاریونونو په ځپلولو کې د زور زیاتۍ څخه د کار اخیستو په اړه راپورونه خپاره شوي.
- د مارچ په ۲۶ مه په کابل ښار کې د شاوخوا ۲۵ ښځو یوې ډلې د زده کړو او کار په برخه کې د خپلو حقونو غوښتنه وکړه. مظاهره د واکمنو چارواکو د عمومي ریاست له خوا ودرول شوه، چې په پایله کې یې څلور ښځې ونیول شوې، چې بله ورځ بیرته خوشې شوې.

- د مارچ په ۲۷ مه، په کابل کې د قلم لارې په نوم د یوې مدني ټولنې رییس، مطیع الله ویسا چې د نجونو د بسوونځیو د بیا پرانستلو لپاره یې کمپاین کاوه، د استخباراتو د عمومي ریاست د چارواکو لخوا ونیول شو. بله ورځ، د هغه کور وپلټل شو او دوه وروڼه یې د لنډې مودې لپاره توقیف شول. هغه اوس هم د استخباراتو د عمومي ریاست په بند کې دی. د دې ادارې ویاند ذبیح الله مجاهد له افغانستان څخه سره په مرکه کې وویل چې ویسا ځکه نیول شوی چې استخباراتي ادارې د هغه په اړه ځینې مشکوک معلومات درلودل... ویسا ځینې غونډې او اړیکې په لاره اچولې وې چې موږ ته یې ستونزه او اندېښنې ایجاد کړې وې.

د مدني ټولنې یو شمېر نور فعالان هم - د راپور له مخې پرته له کوم تور څخه - د واکمنو چارواکو د استخباراتو عمومي ریاست لخوا د خپل سري اوږد مهاله توقیف وروسته خوشې شول. د پوهنتون پروفیسور اسماعیل مشعل (د فبرورۍ په ۲ مه نیول شوې و)، چې د ښځو او نجونو د زده کړو یو وتلی مدافع دی، د مارچ په ۴ مه خوشې شو، د مدني ټولنې فعاله نوکرس سادات (د فبرورۍ په ۱۱ مه نیول شوه) او زکریا اصولي (د جنورۍ په ۳۱ مه نیول شوې) د اپریل په ۱۰ مه خوشې شول. د ښځو د حقونو فعالسلطان علي ضیایي چې د جنورۍ په ۷ مه نیول شوې وه، د اپریل په ۱۷ خوشې شو. د مدني ټولنې سازمانونو راپور ورکړ چې د واکمنو چارواکو او عدلې وزارت د غوښتنو مطابق دوی نور نشي کولای د اتحادیې په توګه د فعالیت لپاره خپل جوازونه نوي کړي. دوی اوس د یوې غیر دولتي موسسې په توګه اقتصاد وزارت ته د لور فیس په ورکولو سره ځانونه راجستر کړي. دا ثبت د دې لپاره اړین دی چې د مدني ټولنې سازمانونه وکولای شي د ډونرانو څخه د مالي مرستو د راجلبولو لپاره داوطلبې وکړي.

د زورزياتي استعمال

د فبرورۍ او اپریل میاشتو تر منځ د واکمنو چارواکو لخوا د زورزياتي پېښې مستندې شوې دي، د بیلګې په توګه په پوستو او لاریونونو کې د تاوتریخوالي څخه کار اخیستل شوی: د مثال په توګه:

- د اپریل په ۱۰ مه، په فاریاب کې، د واکمنې ادارې پولیسو په یوه موټر دزې وکړې چې پوستې ته نه ودرید، موټر چلونکی یې وواژه او یو نارینه مسافر یې ټپي کړ.
- همدا راز د اپریل په ۱۰ مه په ننګرهار ولایت کې د کروندګرو او ځایي اوسیدونکو یوې ډلې د کوکنارو اړولو د کمپاین په ترڅ کې لاریون وکړ او له چارواکو یې وغوښتل چې دوی ته د بدیل معیشت زمینه برابره کړي. د لاریون پر مهال یو شمېر لاریون کوونکو پر پولیسو د ډبرو ګوزارونه وکړل، چې په ځواب کې یې پولیسو ورباندې دزې وکړې. یو تن ووژل شو او د یو هلک په ګډون څلور تنه ټپیان شول.

د رسنیو آزادي

واکمنو چارواکو د فبرورۍ او اپریل میاشتو ترمنځ د خپلواکو رسنیو د فعالیتونو محدودولو لپاره نور ګامونه پورته کړل. د راپور له مخې، د فبرورۍ په ۹ مه، د افغانستان د مخابراتو د تنظیم ادارې مخابراتي شبکو ته امر وکړ چې د امریکا څخه او ازادي راډیو وپېچلو ته د خلکو لاسرسی بند کړي. د فبرورۍ په ۱۴ مه په کابل کې امنیتي ځواکونو په یوه تلویزیون چاپه ووهله، د دفتر ودانۍ او د کارکوونکو موبایلونه یې وکتل او د دفتر موټرونه یې ضبط کړل. د دغه کار لامل معلوم نه دی.

د مارچ په میاشت کې، د اطلاعاتو او کلتور وزارت د یوتیوب چینلونو مالکینو لپاره نوی لارښود خپور کړ چې له مخې یې دوی ته د فعالیت لپاره د جواز اخیستل حتی دی او په هرو دریو کلونو کې باید دولت ته ۴۰۰۰ افغانۍ مالیه ورکړي.

د روان کال د فبرورۍ په ۲۰ مه په هلمند کې د ولایت مقام د اطلاعاتو او کلتور ریاست سره په همغږۍ د رسنیو کارکوونکو ته په شفاهي ډول لارښوونه وکړه چې په هلمند کې د هر ډول غونډو څخه د فلم او عکسونو له اخیستلو ډډه وکړي. دا محدودیت بیا وروسته د مارچ په ۳ مه بیرته لرې شو.

د خبريالانو خپلسري نیول او توقیف هم دوام لري. د اپریل په ۵ مه په بغلان کې د استخباراتو د عمومي ریاست مامورینو د رسنیو درې کارکوونکي د

هغو راپورونو د خپرولو په تور ونيول چې پر واکمنو چارواکو یې نقد کړی و. دوی ټول په بله ورځ خوشې شول. دوه خبريالان چې د ۲۰۲۳ په جنوري کې د واکمنو چارواکو لخوا نیول شوي د استخباراتو د عمومي ریاست په توقیف کې پاتې دي: مرتضی هېبودي (د جنوري په ۷ نیول شوی) او خیرالله پره (د جنوري په ۹ نیول شوی).

د واکمنو چارو او د امر بالمعروف او نهی عن المنکر وزارت فعالیتونه

د واکمنې ادارې د امر بالمعروف او نهی عن المنکر وزارت د بیلابیلو اسلامي احکامو څخه د خلکو د اطاعت څارنه کوي چې د واکمنو چارو او لخوا وړاندیز شوي دي (د بنځو لپاره د حجاب او محرم فرمانونه، د نارینه وو د پیرې او وینستو په اړه، د موسیقۍ د منعې، د نارینه وو لپاره د جماعت په لمانځه کې لازمي کېدون).

د واکمنو چارو او د امر بالمعروف او نهی عن المنکر وزارت د فبرورۍ او مارچ په میاشت کې هم یو شمیر نوي فرمانونه او اوامر معرفي کړل:

- د فبرورۍ په ۱۴ مه ماسپښین، د ویلینتاین د ورځې په نمانځلو بندیز اعلان شو. د دې نوي لارښوونې پلي کول په همدې ورځ ترسره شول. د واکمنو چارو او د امر بالمعروف او نهی عن المنکر وزارت راپور ورکړ چې د یوې قهوه خانې مالک د دوي د لارښوونو څخه د سرغړونو له امله نیول شوی، سره له دې چې دغه فرمان د ورځې په پای کې صادر شوی وو.
- د مارچ په ۲۱ د نوروز (نوي کال) نمانځل منع اعلان شول. په هرات کې د واکمنو چارو او د امر بالمعروف او نهی عن المنکر ریاست پوستي جوړې کړې ترڅو هغه کسان وپېژني چې د جشن د نمانځلو پلان لري.

د مارچ او اپریل په میاشتو کې، د امر بالمعروف او نهی عن المنکر ریاست چارواکو، د روژې د نیولو په اړه یو لړ اقدامات پلي کړل، چې کندوز او بلخ ولایتونو کې د لمانځه پر مهال د دوکانونو بندول هم پکې شامل ول. او په تخار او بدخشان ولایتونو کې اوسیدونکو ته امر وشو چې د تراویح په لمانځه کې کېدون وکړي. د مارچ په ۲۷ مه په کندوز کې د امر بالمعروف او نهی عن المنکر ریاست چارواکي د آیسکریم یوه پلورنځي ته چې د مازدیگر د لمانځه پر مهال پرانستل شوی و، ننوتل او اته تنه یې ووهل. د اپریل په لومړۍ نېټه، په تخار کې د امر بالمعروف او نهی عن المنکر ریاست چارواکو یوه ډله نارینه دې ته اړ کړل چې د تراویح په لمانځه کې کېدون وکړي او یو بل سړی یې له دې امله ووهه چې په جومات کې یې د لمانځه پر ځای سکرت څکول.

د عادلانه محاکمې حق، د عدالت او توقیف سیستم

د مارچ په ۲۰، د طالبانو مشر یو فرمان صادر کړ چې له مخې یې د پخوانۍ لويې څارنوالۍ واک او نوم بدلوي. نوې اداره "د څارنې او د فرمانونو او حکمونو د تعقیب لوی ریاست" به د توقیف ځایونو په کېدون د ټولو ادارو څارنه کوي. دا چاره په گوته کوي چې څارنوالان به نور د جنایي تحقیقاتي پروسو برخه نه وي. لکه څنګه چې د لومړي ځل لپاره د ۲۰۲۲ په اګست کې اعلان شو.

د راپورونو له مخې، د مارچ په ۳۰ مه، واکمنو چارواکو یو حکم صادر کړ چې د قضایاوو جانیانو ته اجازه ورکوي چې د پخواني حکومت پر مهال د قضایاوو د بیا کتنې غوښتنه وکړي، چې پکې جنایي قضیې هم شاملې دي. دغه چاره د قانوني اصولو څخه د سرغړونې، پر پخوانیو قضیو د نویو قوانینو اطلاق، دوه کونی خطر او د محاکمې د پای ته رسیدو په برخه کې جدي اندیښنې رامنځته کوي.

همدارنګه د مارچ په میاشت کې، واکمنو چارواکو په ایران کې د شاوخوا ۲۰۰۰ افغان بندیانو بیرته ستنیدل پیل کړل ترڅو د افغانستان په زندانونو کې خپل بند تیر کړي، چې د واکمنو چارواکو د زندان د ادارې وړتیا یې نوره هم ستونزمنه کړه ترڅو د بندیانو لپاره لږ تر لږه معیارونه ډاډمن کړي. د کوچني اختر په مناسبت سترې محکمې د افغانستان له زندانونو څخه د ماشومانو په کېدون د ۲۵۰۰ تنو بندیانو د خلاصون اعلان وکړ.

د یوناما د بشري حقونو د څانګې بنکیلتیا او عامه پوهاوی

د فبرورۍ څخه د اپریل تر پنځمې پورې، د یوناما د بشري حقونو څانګې په میدان وردګو، کاپیسا، بلخ، بامیان، کندهار، پروان، سمنګان، سرپل، لغمان، جوزجان، فراه، کنړ او خوست کې د واکمني ادارې له ۴۸۳ چارواکو سره په څانګړې توګه د شکنجې د مخنیوي، د بنديانو د حقونو او د توقیف د شرایطو په اړه د بشري حقونو د پوهاوي غونډې ترسره کړې. د ۲۰۲۳ په مارچ کې، د بشري حقونو څانګې په کابل کې د ملي دفاع وزارت د ۷۷ پرسونل لپاره د بشري حقونو د اساسي اصولو او نړیوال بشردوستانه قانون په اړه د پوهاوي لورولو یوه ورځنۍ غونډه جوړه کړه. د یوناما د بشري حقونو څانګې ملګرو ملتونو سره د افغان مېرمنو د کار کولو د بنديز په غبرګون کې د اعلان شوې بیاکتني پورې دا ډول فعالیتونه ځنډولي دي.

